

ד' כ"ד: ושחט אתו / (ושחט אתו)

ברביע – בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה, ס"ג ל"א ס"ד ס"ו ס"י ס"א ס"ג ס"ז.
~ ובדפוס: ברויאר.

בזקף – בכתבי היד: ט"ח, ס"א ס"ב ס"ה ס"ז ס"ח ס"ט ס"יב ס"יד סט"ו סט"ז, א"א א"ב א"ג א"ד א"ה א"ו א"ז א"ט א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, רוו"ה, לטריס, גינצבורג, קסוטו, קורן.²⁵

ד' ל"א: מעל זבח / (מעל-זבח)

במונח מונח – בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ח, ס"א ס"ג ס"ד ס"ה ס"ז
 ס"ח ס"י ס"ב ס"ד ס"ו ס"ז ס"ח, א"א א"ב א"ו א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג,
 רא"פ, לטריס, גינצבורג, קסטון, ברויאר.

במקף מונח – בכתבי היד: ס"ו, א"ג א"ה א"ט. ~ ובדפוסים: רוו"ה, קורן. ~
וכן הוא בעין הקורא.

ה' ו': מן-הצאן כשבה / (מן-הצאן כשבה)

במרכא – בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ח, ס"ב ס"ג ס"ד ס"ו ס"ח ס"י
סי"א סי"ב סי"ד סט"ו סי"ז, א"א א"ב א"ג א"ה א"ו א"ט. ~ ובדפוסים: רוו"ה.

הרי"ש בפתח – בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ח, ס"א ס"ב ס"ג כ"ד
 ס"ה ס"ח ס"י ס"א ס"ג ס"ד כ"ג ס"ט ס"ט"ז ס"י"ז, א"ד א"ט א"י. ~ ובדפוסים:
 קסוטו, ברויאר כ"ד.

הרי"ש בקמץ – בכתבי היד: ס"ו ס"ז ס"ט סי"ב, א"א א"ב א"ה א"ו י"ה א"ז. ~
ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, רוו"ה, לטריס, גינצבורג, קורן.¹⁷

ד' י"ז: את פני הפרכת / (את-פני)

בַּטְפָּחָא מֵרַכָּא – בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ח, ס"ב ס"ג ס"ד ס"א ס"ז. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, לטריס^כ, קסטון, ברויאר.

במקף טפחא – בכתבי היד: ס"א ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"י ס"ב ס"ג ס"ד
 סט"ו י"ח סט"ז, א"א א"ב א"ג א"ד א"ה א"ו א"ז א"ט א". ~ ובדפוסים: רוו"ה,
 גינצבורג, קורן. ~ וכן הוא בעין הקורא.^{כט}

ד' כ': וַעֲשֵׂה לְפָר / (וַעֲשֵׂה לְפָר)

בזקף – בכתבי היד: טא"ס ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, לטריס, גינצבורג, קסוטו, ברויארל.

ברביעי – בכתבי היד: ט"ח, ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"י
סי"א סי"ב סי"ג סי"ד סט"ו סט"ז, א"א א"ב א"ג א"ד א"ה א"ו א"ז א"ט א".
~ ובדפוסים: רוו"ה, קורן.

^{כב} בכתבי היד ס"ג סי"ד סט"ז נראה שיש סימני מחיקה של קמץ שתוקן לפתח.

^{כג} בכתבי היד סי"ד סט"ו א"ד נמסר עליו כאן במסורה: 'לית פתח'. וראה בהערה כ"ה.

יד מרשימת המסורה בספר המסורה הקדום אכלה ואכלה (סעיף 21), משמע קצת שמנוקד כאן 'יורם' בפתח. שרשימה זו מונה את כל התיבות המנוקדות רק פעם אחת במקרא בקמץ, ותיבת 'יורם' אינה נמנית ביניהם. וממילא משמע שהיא מנוקדת בפתח. ולכן לא נמנתה ברשימה זו.

אך אין זו ראייה מוכחת, משום שברשימות המסורה הכוללות פסוקים רבים מהמקרא שנוהגים בדרך מסויימת (מסורה מצרפת), מצוי שיש השמטה וחסר בה חלק מהפסוקים (משום שרשימות אלו לא נכתבו בפעם אחת, אלא הן לקיט שנעשה לאורך זמן כשמצאו פסוקים המתאימים לרשימה, ולכן מצויות השמטות של חלק מהפסוקים ברשימות אלו).

כה ובמסורה שם (וכן בדפוס מק"ג) נמסר עליו: 'לית קמץ זקף'. כלומר שזו הפעם היחידה בתנ"ך שתיבת 'יורס' הופכת מפתח לקמץ בטעם זקף.

אך נראה שמסורה זו משובשת היא, שהרי תיבת 'יורם' אינה מופיעה בכל המקרא כולו פעם נוספת מלבד כאן, ואין דרך המסורה למסור 'לית קמץ זקף' אלא כאשר ישנם מקומות נוספים בהם תיבה זו מנוקדת בפתח, אך כאשר תיבה מופיעה רק פעם אחת במקרא, המסורה מוסרת רק 'לית', ואינה מתייחסת לקמץ. שהלא אין המילה מופיעה כלל אף לא בפתח.

ונראה שאכן המסורה המקורית היתה 'לית', כמו שאכן מופיע בכתבי יד רבים, והיו סופרים שלפניהם היה מנוקד 'ויוֹרֵם' במקמץ, ולכן הוסיפו וכתבו במסורה 'לית קמץ'. וכן היו סופרים שלפניהם היה מנוקד 'ויוֹרֵם' בפתח, ולכן הוסיפו וכתבו 'לית פתח'. אך נוסח זה הוא תוספת הסופרים ואינו מהמסורה המקורית שאין דרכה למסור כן, וממילא אין ראייה מהמסורה אם הניקוד כאן הוא 'ויוֹרֵם' שקמץ או 'ויוֹרֵם' בפתח.

¹⁰ הטעמים המפסיקים ביותר בפסוק, שהם סוף פסוק ואתנחתא, גורים לשינוי נידוק האות המוטעמת משום ההפסק, וכגון במקום 'שְׁמִים', באתנחתא וסוף פסוק מנוקד 'שְׁמִים'. 'אַרְגִּי'-'אַרְגִּי'. 'מַצְרִים'-'מַצְרִים'. 'לִילָה'-'לִילָה'. ויש מקומות רבים בהם הפתח משתנה לקמץ גם בטעמים מפסיקים נוספים, כדרך שנוהג באתנחתא, כגון: 'אֲשֶׁר יִמְצֵא אֶת־יְהִי־לִי עֹבֵד' (בראשית מ"ד י'), וְעֵשָׂה לָהֶם מִכְסֵי־יָדָי (שמות כ"ח מ"ב), שבהם הזקף גורם לפתח להפוך לקמץ. וכגון: 'וְהָשִׁיב אֶת־הַגִּזְלָה אֲשֶׁר גָּזַל' (ויקרא ה' כ"ג), שבו הרביע גורם לפתח להפוך לקמץ, ועוד פסוקים רבים על דרך זו.

ובניקוד הפשוט של תיבת 'יורם' הרי"ש מנוקדת בפתח, והמנקדים כאן 'יורם' בקמץ ניקדו כן מחמת הזקף שגורם לפעמים לשנות את הפתח לקמץ. וכתב בריו"א (כתר ארם צובה והוטס המקובל עמ' 37-38) שלכאורה הנכון יותר הוא 'יורם' בפתח, שהרי פתח שהופך לקמץ שלא באתנחתא וסוף פסוק, מצוי בדרך כלל רק בין שני משפטים עצמאיים, או בין שתי צלעות מקבילות של משפט, וכגון: 'מִמֶּגֶד שְׁמַיִם מִטֹּל וּמֵתְהוֹם רִבְצַת תַּחַת' (דברים ל"ג א'), 'שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא טֹל קוֹצוֹתַי רִסְסֵי לִילָה' (שה"ש ה"ב), 'אֶשֶׁר יִצְאֵם אֹתוֹ יִהְיֶה־לִּי לְעֹד וְאַתֶּם תִּהְיוּ נִקְיִים' (בראשית מ"ד י'), אשר בהם הזקף משמש כמפסיק חשוב ומשמעותי.

ולכן הם מנוקדים בקמץ אע"פ שמוטעים בוקף. אך לעומת זאת כאן שכתוב **כְּאֶשֶׁר יִרְדּוּ מִשּׁוֹר וְיָבֵה הַשְּׁלָמִים**, שני חלקי המשפט קשורים זה לזה, ולא מסתבר שהרי"ש תנוקד בקמץ, ולא מצוי בתנ"ך שזוקף גירום לפתח להפוך לקמץ כאשר חלקי המשפט כן כקשורים זה לזה (ויכאנן בזה מצאנו עוד מספר מקומות במקרא בהם יש ספרים הנקדים קמץ בוקף באמצע המשפט, ואכן בספרים המדויקים מנוקדים בהם בפתח ולא בקמץ. ראה בחילופי נסחאות בבליגות פרשיות שמות, בשלח, חזקיה, חזקיה, במבולגל אסתר).

ומסתבר, שהטעות לנגד כאן 'יורֶם' בקמץ נבעה מכך שלשון הפעל של 'רום' נמצאת רק שתי פעמים בתורה, והם: **וְאֶשֶׁר הַיּוֹנָן וְאֶשֶׁר הָרוֹם** (שמות כ"ט ב'), **כְּאֶשֶׁר יוֹרֵם** (באי), וממילא קראו כאן 'יורֶם' בקמץ בעקבות הפסוק השני ששם אכן מנוקד 'הרֹם' בקמץ.

כך מוטעם בדפוסיו הישנים, ובדפוסים החדשים יותר מוטעם 'אֶתְּפִנִּי הַפְּרָכֶת', שזו הטעמה שגויה ע"פ כללי הטעמים. מסתבר שרצו לתקן מ'אֶתְּפִנִּי' ל'אֶתְּפִנִּי', ומשום כך מחקו את הטפחא מתיבת 'את' והוסיפו מקף אחריה, אלא שהשתבשו ולא הפכו את המרכא שבתיבת 'את' לטפחא, וכך נוצר נוסח משובש זה.

כח בכתבי היד סי"ד סט"ו ובדפוס גינצבורג נמסר כאן במסורה: 'בהללי את פני'. וכוונת המסורה היא, שבספר הללי (שם ספר ספרדי קדמון) מוטעם באופן שונה.

כט יתכן שהטעמת 'אַתְּפִינִי הַפְּרָכֶת' במקף טפחא היא טעות שנגרמה מחמת הדמיון לפסוק לעיל (ד') בו מוטעם אַתְּפִינִי פְּרָכֶת הַקֶּדֶשׁ, וההטעמה המקורית כאן היתה 'את פני הפרכת'. כמו שמוטעם בכתבי היד המדויקים.

⁵ בחילוף זה ישנה תופעה מעניינת. והיא, שרק כתבי היד הטברנים המדויקים מטעימים באופן אחד, ובשאר כתבי היד הספרדיים והאשכנזיים נוסח זה אינו מצוי כלל. ולמרות זאת בדפוסים נפוץ יותר הנוסח שבכתבי היד הטברנים.

לא נראה שיש סימני מחיקה של זקף שתוקן לרביע.

^לה הטעמת 'וְשָׁחַט אֹתוֹ' ברביעי גם מסתברת יותר מהטעמת 'וְשָׁחַט אֹתוֹ' בזקף, משום שאם מוטעם 'וְשָׁחַט אֹתוֹ' בזקף, הפיסוק הוא: וְשָׁחַט אֹתוֹ, בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הָעֵלָה לִפְנֵי יי. ופיסוק זה אינו מסתבר, שבפיסוק זה 'לִפְנֵי יי' קאי על מקום שחיתת העולה, ולא מסתבר שבפסוק בו מדובר על קרבן אחר יכתב שהעולה נשחטת לפני ה'. אך אם מוטעם כאן 'וְשָׁחַט אֹתוֹ' ברביעי, הפיסוק הוא: וְשָׁחַט אֹתוֹ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הָעֵלָה, לִפְנֵי יי. ופיסוק זה הגיוני ומסתבר, שבפיסוק זה פירוש הפסוק הוא שישחטוהו במקום בו שוחטים את העולה, וממילא מקום שחיתתו של קרבן זה הוא לפני ה'.

ויתכן שהטעמת 'וַיִּשְׁחַט אֹתוֹ' בזקף היא טעות שנגרמה מחמת דמיון פסוקנו 'וַיִּסְמְךָ יְהוָה עַל-רֹאשׁ הַשְּׁעָרִי וַיִּשְׁחַט אֹתוֹ', לפסוקים לעיל: 'וַיִּסְמְךָ אֱתֵידוֹ עַל-רֹאשׁ קִרְבּוֹ וַיִּשְׁחַט אֹתוֹ' (ח"ב), 'וַיִּסְמְךָ אֱתֵידוֹ עַל-רֹאשׁוֹ וַיִּשְׁחַט אֹתוֹ' (א"ג), בהם גיבור 'וַיִּשְׁחַט אֹתוֹ' אכן מוטעמט בזקף, ועקבות זאת יש נטיה להטעים גם את הפסוק השלישי כמה פסוקים הראשונים הדמוים לו.

לטרס, גינצבורג^ל, קסוטו, קורן, ברויאר. ~ וכן הוא בעין הקורא, וכן מוכח מכללי הטעמים ומהמסורה^{לד}.

בדרגא^{לה} – בכתבי היד: ס"א ס"ה ס"ז ס"ט ס"י ג סט"ז, א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ.

ובפסוקנו יש רק הברה אחת בין המשרת לתביר, וכיון שאינו נמנה במסורה בין היוצאים מן הכלל, מוכח שמוטעם כאן 'מִן־הַצָּאן כְּשֶׁבָה' במרכא ולא 'מִן־הַצָּאן כְּשֶׁבָה' בדרגא.

^{לה} יתכן שהטעות להטעים כאן 'מִן־הַצָּאן כְּשֶׁבָה' בדרגא, נובעת מהשוואה של תיבות אלו לפסוק לעיל (ג' ו'), בו מוטעם 'וְאִם־מִן־הַצָּאן קָרְבָּנוֹ' שתיבות 'מִן־הַצָּאן' מוטעמות בדרגא.

אך באמת שם ראוי להיות מוטעם בדרגא על פי הכללים, כיון שתיבת 'קָרְבָּנוֹ' יש שתי הברות לפני ההברה המוטעמת, ואילו כאן ראוי להיות מוטעם במרכא, כיון שתיבת 'כְּשֶׁבָה' יש רק הברה אחת לפני ההברה המוטעמת (כמבואר בהערה לעיל).

^{לג} ובגליון ציין שבספרים אחרים מוטעם 'מִן־הַצָּאן' בדרגא.

^{לד} אלו הם כללי משרתי התביר: כאשר יש שתי הברות או יותר בין ההברה המוטעמת במשרת התביר, להברה המוטעמת בתביר, המשרת יהיה דרגא (כגון: וַיִּבְרָךְ אֹתָם), וכאשר יש ביניהם פחות משתי הברות, המשרת יהיה מרכא (כגון: וַיִּתֵּן אֹתָם), ושווא נע נחשב כהברה לענין זה (כגון: וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמֹו).

ולכלל זה יש כמה יוצאים מן הכלל שנמנו במסורה (במק"ג פרשת משפטים, ובדקדוקי הטעמים (סעיף 19), ובספר טעמי המקרא המיוחס לר' יהודה בן בלעם, ובדרכי הניקוד והגניעות לר' משה הנקדן (שער הגניעות, טעם תביר), ובספר עט סופר לרד"ק (דף ל' ע"ב), ובשאר ספרי הראשונים העוסקים בכללי הטעמים) שבהם המשרת מוטעם בדרגא אע"פ שיש רק הברה אחת בין המשרת לתביר.